

Hoover zahteva enakost v bojnih mornaricah

Stimson se posvetoval s štabom o londonski konferenci. Hooverjev govor posvečen zunanji politiki

Washington. — (F. P.) — Glavna zahteva Hooverjeve administracije na bodoči londonski konferenci bo pariteta ali enakost mornarica v Anglijo. V principu sta se ameriška in angleška vlada že dogovorili o tem vprašanju, vendar ga bo morala osvojiti na podlagi Hooverjevih in MacDonaldovih razgovorov londonska konferenca, preden stopi v veljavo.

V preteklih par tednih se je zunanji tajnik Stimson posvetoval s vsemi člani mornaričnega štaba, pri katerih je iskal tehničnih informacij za bodočo konferenco. Pri teh posvetovanjih je zagotovil generalni štab, da se Amerika ne umakne niti za las od zahteve za navalistično enakost.

Temu vprašanju je posvetil veliko pažnjo tudi predsednik Hoover v svojem govoru ob obiljetni premirja. Njegov govor je bil namenjen ne le ameriški, temveč v prvi vrsti znanim državam, ker se je izključno bavil z zunanjo politiko. Njegov govor predstavlja velik kontrast v primeri s Coolidgevim govorom pred enim letom.

Medtem, ko je Coolidge lansko leto malo manj kot ročaljal a sabljico, je bil Hooverjev govor, upoštevajoč kapitalistično ameriško vlado, jako pomirjaven in realističen. Ako se bo administracija držala smeri, ki so označene v Hooverjevem govoru, bo to pomenilo tudi v praksi novo zunanjo politiko Združenih držav.

1. Hoover je naznanil vsemu ljudstvu, da hoče biti Amerika z ozirom na mornarico enaka najmočnejšim državam naproti z Anglijo. Ta zahteva se sicer sliši kot zopern osebami, ki mrsijo militarizem, pa naj bo na suhem ali na morju. Z realističnega stališča bi bilo absolutno naivno pričakovati, da ameriška vlada preneha s to zahtevo.

2. S tem v zvezi je posebno važno to, da je Hoover naglasil, da je znižanje vojne mornarice absolutno odvisno od zunanjih držav. "Amerika je pripravljena dati tako daleč z razoroževanjem, kot jo pripravljene iti ostale države," je rekel Hoover. Povdarjal je tudi bedasto tratenje denarja za armade in velike vojne mornarice.

3. Naglasil je princip, da morajo biti ljudstvo pripravljeno tudi za mir in ne samo za vojno. In upoštevajoč celoten govor, je Hoover polagal večjo važnost za pripravljenost za mir, ki mora biti dinamičen, kot za vojno, kar je za vrhovnega voditelja ameriškega imperializma vsekakor značilno.

4. Ameriška armada in mornarica ne bosta služili za kolektiranje dolgov, katere imajo v ino-temstvu ameriški kapitalisti, dokler se slednji ravnojo po zakonih držav, v katerih se trgovsko gibljejo.

5. Optimista je ta izjava nadvse načelna, posebno še, ker jo je Hoover povdaril z besedami, "da je to sedaj naša definitivna politika." Ako bodo zunanje države hotele verjeti tej Hooverjevi objavi, ali lahko oddanejo, posebno države Centralne in Južne Amerike ter deželice v Kari-

Porota popila evidenco in izrekla krivdo!

Columbia, S. C. — Vrhovno sodišče države South Carolina ima nov problem. Razsoditi mora, če sme porota popiti dokazilni material proti obtoženci, ki je obtožen kršenja prohibicije, potem pa spoznati obtoženca krivim. George Buckhalter je bil obtožen pred nižjim sodiščem, da izdeluje in prodaja pivo. Na sodniški so razstavili 43 steklenice piva kot dokaz krivde. Porotniki so si dali prinesiti pivo v svojo sobo in izpili vse do zadnje kaplje, nakar so glasovali za krivdo.

In kljub Hooverjevemu zagotovitvi o "novi taktiki" se ameriške čete še vedno nahajajo v Nikaragvi, na Haitiju in pazijo še na par manjših južnih držav. "Nova taktika" Hooverjeve administracije očitno velja za velenile, ne pa za manjše države. Vsekakor je on prvi predsednik Amerike, ki je razglasil ta princip kot del vladne politike.

6. Posebno dalekosežna je njegova sugestija, o kateri ne bo razpravljala londonska konferenca, da se stradanje prebivalstva v vojno zapletenih držav preprosto, oziroma da imajo z življenjem naložene ladje enak status kot bolniške ladje. Stradanje otrok in žen je preveč barbarstvo tudi v vojni, pravi Hoover.

On pravi, da je za oboroževanje veliko odgovoren tudi strah pred stradanjem prebivalstva v slučaju vojne; in ker so države veliko odvisne za življenje drug od druge, radi tega iščejo protekcijo za vsak slučaj v vedno večjem oboroževanju. V slučaju, da pride do mednarodne pogodbe z ozirom na to sugestijo, ki je gotovo velike važnosti, bo odstranjen velik povod za oboroževanje.

V svojem govoru je Hoover naglasil vstajenje nove, odprte politike, ki naj svet privleče iz kotov intrigantstva stare diplomacije. O MacDonaldovem obisku se je izrazil jako pohvalno. Proglasil pa je za velik uspeh "nove diplomacije", ki je obema omogočila, da sta odprto govorila o raznih mednarodnih problemih.

V vsakem oziru je Hooverjev govor fenomenalen, ker je realističen, odkrit in v katerem je zapopadna dobra volja do zunanjih držav. Njen razvoj je potreben v veliki meri, predno bo mogoče v obstoječi človeški družbi, ki se sicer spreminja, doseči večje razoroženje. Zapomniti si je treba, da je to eden največjih problemov vseh večjih in malih držav, ker pod orojem se danes nahaja ena četrtina več vojaštva, aktivnega in v rezervi, kot pred vojno.

"Zemlja sovjetov" ne sme leteti čez Atlantik

Moskva odredila, da se letalci vrnejo s parnikom

New York. — Semjon Sestakov, vodja poleta iz Moskve v New York, je 12. t. m. prejel navodilo iz Moskve, da se vrne domov s svojimi tremi tovariši in z letalom "Zemlja sovjetov" na parniku. Načrt Sestakova, da bi grupa nadaljevala polet iz New York čez Atlantik proti Moskvi, je bil odklonjen. Letalci odpotujejo v Rusijo v par tednih.

Chicago ima 3,300,000 prebivalcev

Chicago. — Po zahtevi Chicago National Planning Asociacije bo čikaško mesto imelo 1. januarja 3,320,000 prebivalcev, a predmetni vred (Cook County) pa 3,950,000. Cela čikaška pokrajina, ki se razteza od Garyja v Indiani do Racina v Wisconsinu, pa ima približno pet milijonov prebivalcev.

Sacco in Vanzetti — ti še strašita

Canterju mogoče podaljšajo kazen

Boston. — Najvišje sodišče države Massachusetts premišljuje, da li naj Harry J. Canterju, ki se je pregrešil proti prejšnjemu governerju Fullerju, podaljša kazen za nadaljnih šest mesecev. Canter je predsedel šest mesecev ječe, ker je ob prvi obiljetni smrti Sacco in Vanzetti pikturalni governerjevo palačo, ob kateri priliki je nosil napis z besedilom, "Fuller, Murderer of Sacco and Vanzetti."

Napis se je oblastem vide žaljiv in so poslale demonstranta v ječo. Od takrat se je žaljivost napisa podvojila, ker oblastni skušajo naprtili še šest mesecev ječe za nameček. Pred višjim sodiščem se ponovno odkriva velik kos massachusettske tragedije, katero skuša pozabiti predvsem plavokrvni Boston.

Pred višjim sodiščem so bili prvič javno objavljeni privatni argumenti med Fullerjem in odvetnikom Thompsonom, ki je zagovarjal oboje. Med drugim je Thompson rekel governerju sledeče: "Ako bi bil ime Vanzetti višjo izobrazbo, bi bil profesor na Harvardskem vauclihšcu. On ni zmožen, da bi koga umoril z namenom, da se po lasti premoženja kot ni bil tega zmožen storiti Philipa Brooks."

Kitajski rebeli topni; promitje prihaja

20,000 ubitih na obeh straneh; Jen-Hsi-šan aranžiral konfarence

Sangaj, 13. nov. — Tukaj poročajo, da so vladne čete po ljuti bitki premagale "ljudsko armado" upornega generala Fenga pri Mihalenu in poglnele 25 milj zapadno proti Tengfeng v provinci Honan. Okrog 20,000 mož je padlo na obeh straneh. V Hankov prihajajo polni vlaki ranjencev in ujetnikov.

Druga vest se glasi, da je general Jen Hsi-šan, governer severozapadne province Šansi, aranžiral konferenco premirja, na katero je povabil generala Fenga, predsednika vlade Kajšeka in mandžurskega governerja, da končajo civilno vojno in sklenejo notranji mir.

PRIHODNJA VOJNA SE PRIČAKUJE DOKAJ

General pravi, da bo vojaštvo služilo za potlačanje delavstva v prihodnji krizi

New York. — Proti kateremu sovražniku se naj Amerika oborožuje, proti Japoniki, Angliji ali kateri drugi državi? To vprašanje je bilo predmet razmotrivanja med oficirji, ki so se zbrali okrog armadnega poveljnika v nekem večbališču za rezervne oficirje.

Prvi je sugestiral, da bo prihodnja vojna z Japoniko, drugi je rekel, da bo z Anglijo, tretji je ugibal, da se bo proti Ameriki dvignila kombinacija evropskih držav.

General je ta razgovor poslušal in ko je bilo modrovanje končano, je smehljaje rekel: "Fantje, vi ste v napačnem. Nobena zunanja država ni tisti sovražnik, proti kateremu se bomo borili. Prihodnja vojna bo na domačih tleh."

Med oficirji je nastala velika osumplad nad tem izrazom. Neki mlad oficir se je prvi opogumil in vprašal: "Proti komu se bomo bojevali, general?"

"Proti nikomur drugemu kot proti delavstvu," je bil generalov odgovor. "Ali si ne predstavljate dejstva, da se bo delavstvo dvignilo proti vladi, ko pojenja sedanja prosperiteta in ko delavstvo spozna, da ne bo moglo ohraniti visokega življenjskega standarda, katerega sedaj uživa in na katerega bo instatralo? Naše najvažnejše delo je, da sme pripravljati, da zatremo oboroženo vstajo na domačih tleh prej kot da odbijemo napad kakšne zunanje države."

O tem incidentu je poročal McAllisterju Colemanu neki oficir, ki je bil priča razgovorom. Vprašanje, da-li pride do oborožene vstaje kot jo pričakuje doletni general in z njim vred gotovo tudi drugi armadni poveljniki, ni toliko važno v tem momentu. Važnejše je mišljenje armadnih oficirjev, ki dokazuje, v kak namen misli vlada rabiti armado. Dobro je, ako si ameriško delavstvo zapomni ta pogovor ter se ravna po njem, predvsem pa Ameriška delavska federacija, ki je naklonjena vojaškim večbališčem in Ameriški legiji.

Iz New Yorka v London v šestih urah!

To se obeta z novim letalom, ki bo nosilo 500 potnikov in 100 mož posadke

New York, 12. nov. — Harry R. Westcott, predsednik inženirske trdnice v New Havenu, je poročal te dni, da njegova trdnica prejela pogybno, naj zgradi dva nova aeroplana, ki bosta tako velika, da bosta nosila 600 oseb: 500 potnikov in sto mož posadke. Aeroplana bosta plula redno med New Yorkom in Londonom in to daljavo bosta preletela v šestih urah. Stroški se računajo na pet milijonov dolarjev za vsako letalo te vrste.

O detajlih Westcott molči, rekel pa je, da so načrt naredili nemški inženirji, neka ameriška družba bo pa financirala projekt.

Mehika pripravila armado za volitve

Mexico City, 13. nov. — Predsednik Gil je odredil, da vojaške čete čuvajo volišča in volilce prihodnjega nedeljo, ko bodo volili novega predsednika. 20,000 vojakov bo v aktivni službi. Od zadnje nedelje je bilo enajst oseb ubitih in mnogo ranjenih pri volilnih izgrelih.

Delavska vlada pripravlja zakon počitnic s plačo

London, 13. nov. — Laboritska vlada je predložila parlamentu načrt zakona, ki določa, da mora vsak delavec v Angliji dobiti najmanj osem dni skupaj počitnic s plačo vsako leto, če je najmanj leto dni usposlen na enem mestu. Vsak poskus delodajalca, da se izogne tej določbi z odložitvijo delavca ali drugače, se kaznuje z zaporom. Načrt zakona je bil danes objavljen v zbornem bališinu.

Ladjegradniške družbe bodo previdnejše

Hoover jim baje zagrozi, da ne bo trpel vmešavanja na londonski konferenci

Washington. — (F. P.) — Bilka se ukroji z močno batino. Na zadnji razoroževalni konferenci, ki se je vršila v Ženevi leta 1927, so igrali vlogo podivjanega bika ameriške ladjegradniške kompanije in njihov pastir ter veleoblast Shearer.

Da ne pride do sličnih incidentov na prihodnji londonski konferenci, si Hoover namerava nabaviti močno palico, a katero bo skušal krotiti ameriške ladjegradniške interese. V washingtonskih krogih se namreč širi vest, da bo Hoover zaupno ali javno sporočil tem interesom, naj drže roke proč od prihodnje razoroževalne konference, ki se vrši v Londonu meseca januarja.

Da ima predsednik močno palico, je gotovo. Ta palica je zapopadna v grožnji, da sme Hoover odločiti ladjegradniškim družbam konstrukcijo bojnih ladij in jih oddati vladnim ladje-delnicam, oziroma, da bo to storil, ako se bodo družbe skušale vmešavati v londonsko konferenco.

To mu daje zakon za zgraditev 15 križarjev, ki nikjer ne določa, da morajo biti križarji zgrajeni v privatnih ladjedelniceh. Na drugi strani pa je v njem določba, da mora biti ena tretjina križarjev zgrajenih v vladnih ladjedelniceh. Od prvih petih ladij so privatne kompanije dobile naročila za zgraditev treh križarjev in vladne ladjedelnice dva.

Ker je Hoover suspendiral gradnjo križarjev v vladnih ladjedelniceh, je bilo zadnje čase odpuščenih večje število delavcev. V slučaju, da administracija nadaljuje z gradbenim programom po londonski konferenci in ako je Hoover iskren pristal protivnoje propagande, bi morale gradbeni program izvršiti vladne in ne privatne ladjedelnice.

Ako hoče ameriška vlada trošiti denar za plavajoče rakve in drugo morilno orožje, ni več kot racionalno, da izginjejo profitti, v kolikor je to mogoče doseči v sedanjem okvirju družbe, iz priprave za novo klanje naše bedaste civilizacije.

Krvavo slavlje enajstletnice avstrijske republike

Dunaj, 13. nov. — Enajstletnica proklamacije avstrijske republike je bila večeraj proslavljena z velikanskim obhodom socialistov. Vse mesto je bilo v rdečih zastavah. Slavnost na Dunaju je potekla mirno, toda na deželi so bili spopadi med Heimwehrom in Schutzbundom in ena oseba je bila ubita v Katseldorfu.

Bitka med rudarji v rovu: eden ubit

Harian, Ky. — Zadnji terek so pod zemljo v bližnjem premogovniku pokali revolverji in rudar Ansl Griffin je bil ubit, njegov brat Willie pa ranjen. Rudarji so se sprli radi nakladanja premoga v vozičke in rešili spor z revolverji.

DOBRA PLAČA: ČEZ TISOČ DOLARJEV NA URO

290 milijonarjev ima toliko

Washington. — Na zapadu rastejo jabolka, hruške in drugo sadje, po mestih narašča brezposelnost, na vzhodu in delno tudi na srednjem zapadu pa milijonarji. Zakladniški departament poroča, da je pridelek milijonarjev narasel od lanskega leta za 60 pointov.

To je definitivni znak prosperitete. Farmar lahko jamra, da ga tlačijo prve vknjabe in drugi dolgovji, industrijski delavec je upravičen, da ga muči skrb v zvezi z delom, ako ga ima in kje ga bo dobil, ako je brez njega; mali trgovec je tudi lahko v skrbeh, kdaj bo prišeljen zapreti vrata, ker mu odjemalce pobirajo velike departmentne in verifirne trgovine.

Vai pa imamo lahko tolažbo, da Amerika še ni "na bum": ako bi bila, bi ne imeli 290 milijonarjev, mod temi je 60 novih. Za obremenjenega farmarja, brezposelnega delavca in za bankrotiranega trgovca je ta napredek v pridelku milijonarjev lahko vir upanja, da so tudi njemu odprta vrata, ako ne v milijonarsko karto, pa vsaj v kraljestvo-bogatinstvo.

Kolikor je mogoče izračunati, je imel vsak milijonar tri milijone dolarjev letnih dohodkov. Preračunano na dan, je znašal njih "zaslužek" \$10,000 dnevno ali \$1250 na uro, kar je še le pa "plača" in katero so naši plutokraci gotovo zelo težko zaslužili. To se namreč "zaslužili" leta 1927. Ker je bila prosperiteta lanskega leta še večja od prejšnjega, letošnja pa celo zaseneže vsaj do borsnega poloma celo Coolidgevo prosperiteto.

Dohodki naših milijonarjev in tudi ostalih premožnejših slojev, ki plačujejo dohodninski davek, so bili seveda večji kot pove poročilo zakladniškega tajnika. To lahko povejmo "eksperti," ki se bavijo s sestavljanjem poročil o letnih dohodkih, kakor tudi vai "boljši" in nekoliko slabši ljudje. New York je najbogatejša država na milijonarjih, katerih ima 136 ... Well, več milijonarjev in manj beračev, mar ne?

Labor party dobi in veliko glasov

Delavski glasovi v Niagara Fallsu so se več kot potrojili

Niagara Falls, N. Y. — Pri zadnjih mestnih volitvah je nova labor party dobila lep sprejem pri volilcih. V politični areni je nastopila prvič in je prejela 2559 glasov za svoje kandidate. Od teh glasov je lista delavske stranke prejela 1380 in za socialistično listo je bilo oddanih 1179 glasov. Kandidati delavske stranke so bili namreč tudi na listi socialistične stranke, ki sta jih skupno nominirali.

Pri predzadnjih volitvah je socialistična stranka prejela 736 glasov. Narast delavskih glasov pri zadnjih volitvah je za 1823 ali več kot potrojitev v primeri s prejšnjimi volitvami. V enem distriktu sta se združili obe stari stranki proti laboritomu, od katerih ni bil nihče izvoljen. Laboritje so z rezultatom zadovoljni in so sklenili, da se takoj začnejo pripravljati za prihodnje volitve.

Nemec dobil Noblove nagrade

Stockholm, 13. nov. — Tomáš Mann, nemški hovelst, je dobil Noblove nagrade v znesku \$46,299 za najboljšo literatno delo v letu 1929. Druge štiri nagrade v kemiji, fiziki in medicini so dobili Anglieži.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Marčinski: za Združeno državo (vsebuje Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; za Chicago in Ohio \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za inostanje \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Ohio \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi ne vračajo.

Advertising rates on agreement. Manuscripts will not be returned.

Naslov na vsa, kar ima slika s listom: PROSVETA, 5507-59 South Laramie Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v objavo: na primer (Oct. 21-29), poleg valjane imena na naslovni strani, da vam je v tem četrtnem letu izšlo. Prosimo za preverjanje, da se vam list ne izgubi.

Težave v Evropi

Dr. Pavel Breznik, profesor v Ljubljani, ki se je mudil zadnje poletje v Ameriki, je poslal Prosveti zanimiv članek, ki ste ga lahko čitali zadnji teden. Dr. Breznik primerja razmere—predvsem ekonomske—v Združenih državah z onimi v Evropi in razpravlja o projektu Združenih držav evropskih. V članku priznava, da je gospodarsko vprašanje glavno in Evropa zelo trpi na svoji politični razkosanosti, katere duši zdrav ekonomski razvoj. To spoznavajo razne avtoritete v Evropi in vodi se kampanja za carinsko unijo, ki naj bi bila prvo zdravilo. Clankar na koncu citira nemškega tovarnarja Heilmanna, ki je pisal, da bi bili še pred dvema letoma smatrali idejo, odpraviti carinske meje v Evropi, za naravnost blazno, toda danes gledajo na to idejo v drugi luči, pa se jim zdi izvedljiva. Prej so se bali, da bi evropske dežele veliko izgubile na carinskih dohodkih, danes pa spoznavajo, da carina predstavlja komaj eno desetino vseh dohodkov vsake države, medtem ko so izdatki oboroževanja veliko večji.

Kljub temu, da se trezni Evropeci sprijaznjujejo z idejo unije—in kot nam priča dr. Breznikov članek, je treznost pridrila tudi v Jugoslavijo—je še vedno dosti takih, ki navedejo kamne spotike. Baš v tem času je newyorški "The Nation" objavil članek iz Londona, čigar avtor je John A. Hobson. On priznava, da je unija potrebna Evropi in da bi združena prirodna ter človeška bogastva Evrope dosegla proizvodstvo, ki bi—pravilno porazdeljeno—lahko dvignilo življenjski standard evropskega prebivalstva na stopnjo Amerike—toda? Kaj toda?

Kdo naj združi Evropo? Kdo naj odstrani kamne spotike? "Ako bi vstal kak ekonomski super-Mussolini, ki bi imel proste roke, da bi lahko v enem dnevu pometel z zgodovinskimi predsodki, mrtnjami in bojazniji med narodi ter z jezikovnimi, kulturnimi in verskimi razlikami, bi bilo blagostanje Evrope hitro doseženo," piše Hobson.

Pa smo tam! Zgodovina, jeziki, kulture in vere! To so kamni spotike, ob katerih si ideja unije razbija nos in glavo. Lahko je Ameriki, ki nima zgodovine, ne lastne kulture ne jezikovnega problema in vera je privatna zadeva posameznikov vsaj v ustavi! Evropa ima zgodovino, narodne kulture, jezike in blažene vere! To je treba čuvati, te svetinje, čeprav vse drugo vzame vrag! Malo je manjkalo, da ni vsega skupaj vzel vrag tik po vojni—in povojna doba še traja. Rusija—velik kos Evrope—ni čakala.

Nad-Mussolini! Morda res pride, ne more v eni osebi niti ne iz Italije, vendar pa toliko močan in z milijoni za seboj, da lahko poroče: K vragu vaša zgodovina in vse drugo! Človek živi za bodočnost, ne za preteklost—blagostanje narodov je prvo!

Na drugem koncu je smrt

Včas se šaljilo, da newyorški Wall Street, kjer so banke in borza, vodi naravnost do morda. Tam zmanjka ceste in potem lahko skočijo v vodo. Zadnje dni, ko na borzi dobro strizejo, ni to šala. Marširajo se šel z borze v smrt. Po vsej deželi se dogajajo samomori in na dan prihajajo poverebe.

Newyorški bankir J. J. Riordan, osební prijatelj Al Smitha, ki je pred enim letom prispeval pol milijona dolarjev v volilni sklad demokratskega predsedniškega kandidata, se je ustrlel. Krah na borzi.

V Camdenu, N. J., je 28-letni bančni uradnik, ki je imel \$35 tedenske plače, priznal, da je ukradel \$75,000 in zaigral vse na borzi.

Miss Margaret Shotwell je podedovala \$900,000 v delnicah tobačne družbe. Borza je porila vse do centa, in še je ostala dolžna borzianom \$50,000. Ker ima močne živce, je še pri življenju.

Deset uslužbencev banke v Flintu, Mich., je poverilo tri milijone in 500 tisoč dolarjev bančnega denarja za spekulacije z delnicami. Vse so izgubili. Krah na borzi.

Končno poročajo, da so hranilne vloge v bankah padle lani za približno dvesto milijonov dolarjev. Ljudje so rajši nosili prihranke na borzo in danes so tisoči suhi. Tako so postali bogati! Igra, igra, izgarana para!

Glasovi iz naselbin

Čitalnica SDD

Collinwood, O.—Našemu narodu na severni strani naselbine bi priporočal, da se naj malo bolj poslužuje čitalnice, ki se nahaja v prostorih SDD. Čitalnica ima svoje posebne prostore, kamor prihajajo tukajšnji časa-pisali kakor tudi iz stare domovine, politični in znanstveni. Ima tudi lepo izbiro knjig na razpolago, katere pa naši rojaki omalovažujejo.

Še dan v zimskih dolgih večerih ni bolj zabavnega in prijetnega kot prijeti dobro knjigo v roke. Knjiga je duševni zaklad, posebno tistih, ki nimajo imeli prilike pohajati v višje šole. Veliko imamo mož in žena med svetom, ki so prišli do časti potom svoje lastne izobrazbe, potem podučnih znanstvenih knjig.

Dosednja je rečenica, ki pravi, da kdor veliko čita, tudi veliko ve in zna. Zato smo je, ker nam vse knjige leže v omarah, ne da bi šle izpod rok; kolikor jih dosejati gre, ne zadostuje. V prvi vrsti je bil namen čitalnice, ki je bila ustanovljena takoj ob o-tvortitvi SDD, da bo na razpolago našemu narodu v tej okolici, da jo poseša in čita časopise in knjige. Rečeno je tudi bilo, da se bo aktivnim članom smatralo one, ki bodo plačevali 10c mesečno. Denar je bil namenjen za vezavo knjig in druge morebitne stroške, ki so v zvezi s čitalnico.

Zadnjih 17 let opazim med našim narodom, da se radi zaženemo za eno idejo, ob ustanovitvi imamo vedno veliko navdušenja in vpliva, ki kmalu mine, potem pa pozabimo na vse. Ne zavedamo se, da s samim navdušenjem in idejami se ne pride daleč in da je napredek institucije nemogoč. Pokazati moramo v praksi, koliko smo zmogni storiti. Zavedati se moramo, da nobena ustanova ne more napredovati a par člani, ako je bila postavljena za vse Slovence. Je pa žalostno, ker nas je tako lepo število v Collinwoodu na severni strani naselbine, pa si ne upamo postaviti eno najbolj potrebno in pomembno institucijo v pravilno delovanje.

Čitalnica kot taka je namenjena nam, da segamo po dobrih knjigah in časopisih. To je priporočljivo, posebno tistim, kateri iz finančnih ozirom ne morejo biti naročniki na več listov, da se poslužijo čitalnice. Zakaj se je ne? Ali smo res v Collinwoodu pričeli leži nazaj v nazadnjaštvo? Ali ne želimo nadaljnjega napredka?

V čitalnici se ne vodi nikak političen fanitizem ali versko preziranje. Tukaj se zavedamo v prvi vrsti, da smo sinovi in hčere slovenskih staršev in da kot taki želimo gojiti trohico svoje kulture, ki je močna v danih razmerah.

Sliši se od nekaterih, da ne potrebujejo nič več, znajo že dovolj, da čemu nam bo čitalnica, posebno še tukaj v Ameriki, kjer imamo javne čitalnice, ki nam nudijo dobre knjige. To je sicer res ali javne knjižnice morejo dati tistega kot naše slične ustanove. V tem oziiru se lahko ozrem na clevelandsko narodno čitalnico, katere član sem bil več let. Priznati moram, da je ta čitalnica v resnici gojila narodno zavest in navajala člane na potrebo pouka in izobrazbe.

Poznam veliko naših ljudi, ki so bili člani te čitalnice in so danes aktivni med nami, bodisi na društvenem ali na prosvetnem polju in za kulturo v splošnem. Vse to bi lahko imeli v Collinwoodu. Ali smo res postali trtvi za vsako idejo ali ustanovo?

Rekel sem že, da je čitalnica SDD ustanovljena za vse delničarje tega doma in za naš narod v našem delokrogu. Članarina čitalnice je le 10c mesečno. Pristopnina za nedelničarje doma je \$1. Knjige se oddajajo vsak petek zvečer od 7. ure dalje. Torej, kdor želi dobro knjigo in tako postati član čitalnice, naj se zgleda ob teh večerih ali pa vsaki drugi petek v mesecu, ko se vrši seja čitalnice.

Čitalnica ima par stotakov, in kakor hitro se bo pokazalo ma-

lo večje zanimanje za čitanje in posejanje čitalnice, bo odbor imel nekaj denarja na razpolago za nabavo novih knjig in časopisov. Čitalnica je bila ustanovljena zato, da posreduje dobre in podučne knjige in pa da od časa do časa priredi kakšno predavanje. Ampak dokler ljudje ne pokažejo dobre volje do čitalnice in malo več zavednosti, bi bilo tako podvzetje nesmiselno. Ali bi ne bilo žalostno, ako bi čitalnica priredila na kak večer predavanje in bi moral predavatelj govoriti praznim stenam? Da so predavanja koristna in bolj podučljiva kot pa knjiga, je tudi priznano, ker izgovorjena beseda ostane pri človeku prej kot pa čitana. Gojile bi se lahko tudi druge kulturne panoge, ako bi pokazali malo več volje in zanimanja za čitalnico.

Rojaki in rojakinje, poskusimo, poprimimo se čitalnice in postanimo njeni člani. Biti moramo aktivni, ne pa mrtvi člani med živimi. Čitalničar ni tisti, ki plača samo svoje prispevke, za drugo se pa ne briga. Vsak čitalničar naj poseže v svojem prostem času po časopisih in knjigah in naj prihaja redno v čitalnico.

Vse člane vabimo na sejo drugi petek v decembru; pridejo naj tudi tisti, ki žele pristopiti. Na ta dan bo tudi občni zbor čitalnice in je nujno potrebno, da ste navzoči, da se ukrene nekaj glede čitalnice in izvoli novi odbor.

Obenem opozarjam tiste, kateri imate knjige zunaj, da iste prinesete nazaj, posebno tiste, ki so zunaj že več mesecev. Ni lepo, da knjige držite doma toliko časa. To naj bo opomin. Dolej še nismo podvzeli koraka, da ste v tem oziiru pod kaznijo, ampak za v bodoče pride tudi to. Glejte, da oddaste knjige, kamor spadajo, ker ni lepo, da si osvajate nekaj kar ni vašega.

Sicer ne vem koliko bom dosegel s temi vprašanji, ampak moj namen je dober. Pridite na sejo, pristopite kot član, sežite po knjigah in po časopisih. Pričakujem, da boste pričeli malo razmišljati in tako prišli v krog čitalničarjev SDD.

Čitalniška seja se vrši drugi petek v decembru ob 8. zvečer v čitalniških prostorih. Zapomnite si dan 13. dec., knjige pa lahko dobite vsaki petek zvečer med 7. in 8. uro.

Jos. F. Durn, predsednik.

Na Jutrovem se dela dan...

Cleveland, O.—Nekako pred tremi leti sem pisal v Prosveti, da nameravamo ustanoviti soc. klub v tej naselbini. Tri leta so kratka, vendar so pa prinesla nekatere spremembe. Imeli smo potekoče in ideja se ni mogla uresničiti. Pripravljali smo se na zgraditev dvorane, in to je bil en zadržek. Med naše ljudi so takrat hodili modri možje s plešastimi glavami in so jih razgovarjali, češ, ako ustanovimo soc. klub, bomo imeli polom pri SDD. Meni ni šlo v glavo, kako more ustanovitev delavske organizacije kot je soc. klub dovesti do poloma, ker tak klub skrbi za boljše razumevanje med delavskim slojem, ne pa da bi rušili, kar so delavci koristnega napravili.

Prepričan sem, da bi bil klub v korist naselbine, ako se bi ga ustanovilo, kot je bilo rečeno že pred tremi leti. Povdarjal sem, da se bo klub ustanovil prej ali slej kljub vsem zaprekam. To se je sedaj uresničilo. Dne 12. oktobra je bil sklican javni shod in je bil dobro obiskan. Imeli smo dva govornika. S. Martinek je govoril v češkem in angleškem jeziku, in s. Chas. Trinastij. S. Martinek je razgaljal korupcije mestne uprave in pojasnjeval principe soc. stranke; navzoči so se strinjali z njegovim izvajanjem. S. Trinastij je govoril o korupciji starih strank in delovanju soc. stranke. Razdeljen je bilo nekaj pristopnic in klub je bil isti dan ustanovljen s sedmimi člani. Ker s tem nismo bili zadovoljni, smo šli takoj na delo in smo je drugi dan dobili šest novih članov. Ker pa je, kot pravijo, številka 13 nesrečna, smo se poslužili in spre-menili številko na 15.

Rojaki v naši naselbini, pristopajte h klubu, da postanemo aktivni v delavskem pokretu. Soderuge prosim, da pridno oblikujejo seje, na katerih se bomo vselej pogovorili kaj važnega v korist delavskemu razredu. Prihodnja klubova seja bo 1. dec. ob 1:30 popoldne v prostorih SDD. Vsak soderug naj na to sejo pripelje novega kandidata, da se naše število čimprej poveča. Naj se nikdo ne izgovarja, češ, da bo že organizator skrbel za nove člane, pač pa naj gre vsak na delo in stori svojo dolžnost. Zavedajmo se, da smo delavci in da se moramo sami brigati za naše koristi.

Joseph Lever.

Banovčev koncert

Clairton, Pa.—Pred kratkim smo imeli tukaj priliko slišati g. Banovca. Udeležba na koncertu je bila prilično dobra, ako se upoštevna. Banovčev čist glas in lepe slovenske melodije so zadovoljile udeležence in nikdo ni nesal, da je prišel na koncert. Slovenci smo upravičeno ponosni, ker imamo med seboj umetnika, ki se lahko kosa z umetniki drugih narodov. G. Banovec je prišel med nas s poštenim namenom in na obrazu se mu vidi, da mu je hudo pri srcu, ker so ga nekateri "moralisti" v javnosti blatili za nekaj, kar ni nikoli zakrivil.

Vsem našim naselbinam, katere še niso povabile g. Banovca v svojo sredo, priporočam, da to store. Žal jim prav gotovo ne bo in s tem bodo tudi pokazali gotovim "moralistom," ki so skregani z vsem svetom, da niso oni sodniki, ki bi nam dajali etične predpise.

Mike Čebašek.

Poročilo zastopnika

Farrell, Pa.—V zadnjem dopisu sem poročal iz Libraryja, kjer sem se bil udeležil Banovčevega koncerta. Od tam sem se podal na Herminie No. 2, kjer sem bil lepo sprejet in so vsi naročniki ponovili naročnino na list. Lepa hvala vsem skupaj. Obiskal sem Jeannette in se u-stavil pri Umekovi družini, kjer sem bil lepo sprejet in ga. Umek me je predstavila svojim sinom in hčeram ter mi postregla z okusno večerjo. Hotel sem odpotovati na Claridge, pa mi je gospa svetovala, naj počakam njenega soproga, ki je izrazil željo, da bi me rad videl. Res sem počakal, pozneje me je pa njegov sin brezplačno odpeljal v Claridge, kjer sem obiskal Anton Kosoglavca, kjer sem bil tudi dobro postrežen. O uspehu v tej naselbini bom poročal prihodnjč. Hvala vsem za postrežbo.

Anton Zidanšek, zastopnik.

Dvajsetletnica velike rudarske tragedije

Cherry se spominja katastrofe, pri kateri je tudi 12 Slovencev, članov SNPJ, izgubilo življenje

Cherry, Ill.—Trinajsti novembra je zapisan s črnimi črkami v zgodovini te naselbine. Tega dne je poteklo dvajset let, kar je čez 200 rudarjev našlo smrt v premogovniku; v katerem je izbruhnil požar. Naselbina se je v sredo spominjala te strašne katastrofe, ki je brez malega uničila prebivalstvo.

(Med žrtvami podzemnega ognja in dima 13. novembra 1909 je bilo tudi dvanajst slovenskih rudarjev in članov društva Gora št. 45 SNPJ. Radi te katastrofe je društvo potem razpadlo. Sledeči bratje so bili med dvesto žrtvami: Jernej Lindič iz Smarjete, Josip Ermakora iz Zagorice pri Dobrovoljah, Josip Rebsel od St. Jerneja, Martin Rebsel tudi od tam, Martin Gril iz Vrdoma pri Toplicah, Ivan Forgač iz Medmurja, Anton Kravanja iz Soče pri Tolminu, Frank Jakše iz Gorenje vasi pri Smarjeti, Ivan Kaus iz Soče pri Tolminu, Anton Pavlin iz Gorenje vasi pri Novem mestu, Anton Vesel iz Velikega Mršaveca pri Krškem in Frank Retel tudi od tam. Naj živi spomin na te žrtve kapitalistične zanikrosti!)

Pismo iz Julijske Krajine

Trst, 24. okt. 1929.

Položaj Trsta ni sijalen. Pred par leti so se smeli o tem govoriti precej odkrito, danes je to zabranjeno. Tržaški fašistični svezni tajnik Cobolli pa je imel na fašističnem zborovanju 13. t. m. vendarle le nekaj poguma, da je izrekel to-le: "Tako je, da mi (Tržčani) ne odrekamo nikomur pravice, da prospeva in raste (mišljene so Benetke in "Lloyd Sabauda"), toda brez vsakega nasprotujočega strem-ljenja ugotavljamo, da ima Trst posebno funkcijo na vzhodnem obrežju Jadrana, katerega mu prihaja iz preizkušnje v skoro stoletnih bojih za obrambo rodu proti prevratni poplavi. Treba pa je točno določiti, da velja vse to samo za izvrševanje enotne in celotne volje brez primeri provincializma enako za politično kakor za gospodarsko stran. Gospodarske preizkušnje so kakor bolezni; osiromašijo toda izčistijo."

Nadzorstvo tržaške plovne družbe Cosulich je v svoji seji 18. t. m. sklenilo redukcijo sedanjega družbinskega kapitala na sto milijonov in istočasno obnovev in povlek na štiri sto milijonov lir. Emisija je celotno zajamčena in deloma prevzeta s strani Italijanske trgovske banke zaeno s Tržaško trgovsko banko in s sodelovanjem "veljavne brodolastniške nacionalne skupine." Pri reviziji družbinskega premoženja se je postopalo s kriterijem največje previdnosti. S povikanjem družbinskega kapitala se bo poravnal del dolgov podjetja, katerega program ostane neizpremenjen z naraščajočo ekspanzijo. Zborovanje akcionarjev bo dne 6. novembra. Punctum saliens tega gospodarskega sporazuma je fusija interesov med tržaškim Cosulichem in genovskim "Lloydom Sabauda," ki predstavlja ono "veljavno brodolastniško nacionalno skupino." Tržaški komentariji navajajo, da je vladni načelnik vedno želel tesnejšo zvezo med tržaško lokalno in nacionalno ekonomijo. Zato niso uspela dolga Cosulichova prizadevanja v Rimu, da bi dobil za svoje tržaško podjetje potrebno pomoč, a katero bi se ubranil težkih vojnih posledic. Rastlo je ostro nasprotje med tržaško in staro italijansko plovbo. Benetkam je bilo prisojeno prvenstvo v pomorskem prometu na gorenjem Jadrani. V takih razmerah je Cosulichovo podjetje vedno bolj pešalo, k čemur so prav izdatno prispevale tudi ogromne davčline. Pri tej izpremembi bodo imeli akcionarji Cosulichove družbe izgube.

Tržaški fašistični tajnik Cobolli se je peljal v družbi nekaterih članov zveznega direktorija dne 18. t. m. v Skocijan, kjer je položil šopek na grob fašista Cerkevnik in od tam v Prestranek, kjer je položil dva šopka rož na spomenik Uga Del Fiume in Dominika Tempesta. Komentar pravi, da je hotel fašizem a tem pokazati svojo "ljubezen in priznanje tudi tem žrtvam barbarstva v trenutku, ko je justica v Pulji udarila organizatorja pazinskega napada."

Poročali smo že o "ponesrečenem požigu" šolskega poslopja v Skrbini na Krasu. Zgodilo se je to-le: V šolski zgradbi so se vršile razne popravne. Pri čiščenju prostorov in oprave so rabili tudi petrolej. Od zaganja so ostali na tleh drobci. Pomesti so pozabili. V šolo je stopila nova italijanska učiteljica. Zamrdel ji je petrolej in zaganje jo je prestrašilo. Tekla je k o-rožnikom in kmalu je bila skovana ovadba, da je biva učiteljica Orel hotela zažgati šolo. V ovadbi strašni bencin in zaganje predstavlja vžigalne vrvice. "Piccolo" pa je pisal o emisarjih z onstran meje, ki "so prihili v Skrbino, da zaigo žarišče italijanske kulture."

Pripravlja se načrt za regulacijo Vipave od izvira do izliva. Delo bi stalo nad tri milijone in pol. Država bi prispevala 50%, dežela 10%, občine 10% prizadeti pogostniki pa 30 odstotkov.

V Lokavcu pri Ajdovčini je umrl Andrej Lokar, mož stare korenine, v visoki starosti 84 let. Svoj čas je županoval v Lokavcu. (Dolje na 3. strani.)

Zobje in zdravje

Oral-sepsis je izraz za ono nezdavno stanje ust in sosednih delov, ki je v stanu proizvesti posebne telesne strupe, ki se radi razpešajo ust po vsem telesu in škodijo vsemu organizmu. Legio teh strupov so lahko notranjstvena zobje, bezgavke, jabolko, uho, raznovrstne žlezice, ki so nekakšna ognjišča — kakor trdi tririja — odkoder izžarevajo obolenja na vse druge dele telesa.

To naziranje se v splošnem ne pobi dvomljiva pa je bila in je še vloga, ki jo pri tem igra zobovje. V Ameriki obstoja celo neka šola, ki z vso energijo brani stališče, da obolenje zobovja, v mnogo več primerih kakor bi človek ugnel misliti, vzrok vsakovrstnih težkih poškodb, ki jih utrpeli te. Zdravniki drugih dežela pa tej trditvi nočejo prav imati, ne zanikavajo sicer teoretične možnosti, da utegne biti tako, zahtevajo pa nespornost, dolgotrajnim točnim opazovanjem podprtih dokazov, a predvsem se upirajo, da bi se na polagi trditve Američanov pacientom brez vsakega pomisleka ruvali bolni zobje, ki bi dostikrat bolj, da bi ostali, kar so tudi v Ameriki nekaterikrat prepozno izprevideli.

Taka pretiravanja obsojajo sama sebi. Lajki, predvsem pa bolniki, ki išče pomoči, pa nemara vzlic temu rad videl, da bi se v enost nove metode zdravljenja vsaj preizkusili na mezevne bolezni. Trpečemu človeku pač ni meriti, da se mu vidi njegov slučaj zadosti interesanten, da lahko zahteva od pomoči svojemu trpljenju na vsak način od vsakega sredstva. Pri nas je še tako, da se le pri nekaterih vrstnih boleznih, ki se delj časa in trdovratno upirajo zdravljenju, ponavadi na nasvet kakor avtoritete pogleda pacientu tudi na zobe, če se slučajno našla na njih kaka žarišča infekcije.

Iskanje legel telesnih strupov na in v zobovju pa ni lahka reč, posebno še, ako rōntgeniziranje ali rōntgenski snetki, to najučinkovitejše moderno orodje zobozdravnika odpovrta ali pa ne da enoumnega rezultata, ki bi zadostno točno diagnozo. Poleg tega pa je rōntgenska fotografija zanesljiva samo v rokah izkušenih zobozdravnikov, ki so imeli dostikrat priliko opazovati in študirati v kakšni zavisnosti slika in tisto, kar slika predstavlja.

V mnogih primerih pa dajo rōntgenske slike jasne migljaje, ki jih je razmeroma lahko tolmačiti. Zlasti kje v notranjosti skrite fistule, ki jih od zunaj na noben način ni moči opaziti, se na rōntgenskih snetkih zelo jasno kažejo. Pod fistulo razumejo zobozdravniki nekakšno s kožo v obliki vrečice obdano tkivo, ki se radi narede v votlinicah, odkoder so odstranile kosti oziroma vobče kostno stanje. Te fistule so vselej napolnjene z neko tekočino. Posebno rade se napravijo v jamicah votlinah, kjer so popreje tičale korenine zob pa tudi med njimi rōntgenska slika nam kaže nje njih lego in velikost, nakar se lahko operirajo. Neprecenljive vrednosti pa rōntgenske slike tudi zaradi tega, ker je s pomočjo njih moči najti morebitne zobje, ki se niso mogli razviti in preriti na površje, pa povzročajo v čeljustih silne bolečine.

Infekcijska ognjišča pa ne nastajajo samo na skrajni konici zobovne korenine, marveč celi korenini do dlesni, čeprav na zunanje ni mogoče opaziti. In prav zaradi tega jih tudi tako težko odkriti. Brez specialne iskavne na "rōntgenu" se najdejo le še sem tja na slepo srečo, ako se zaradi kakih komp-kacij zamaše prirodni odtoki strupov, kar povzroči izdajalske bolečine in otekle na dnu nem mestu. Najrajši se to pripeti na zobovki so na kakršenkoli način izgubili svoje prirodne hranilne — svoj živce.

(Po razpravi dr. Gerba.)

Ameriško življenje

33. Poplazen smeh

Zgodilo se je tudi to, da je gledališče čalo gledalcu \$300, ker se je smejal med pr-stavo. Smeh v teatru je navadno dobrodo-lje v tem slučaju pa ni bil, zato je bil plačan.

Fred J. Ogar je šel v kinoteater, da se zabaval po težkem delu, ne da se bo žalostil kisal. Toda na platnu je bila tragedija, ki vlekla na smeh. Ogar se je pa hotel smejati. Zato je šel v teater. Čital je vmesno besedil-filma in se zakrohotal na ves glas. Besedil-je mu zdelo tako smešno, da se je moral smejati. Vsi drugi so molčali — in se morda b-dili sami pri sebi zakaj se mož smeje ob žal-ostnem prizoru. Manafer gledališča pa ni post-čale. Pristopil je k Ogarju in mu zapovedil-kratkomalo, naj zapusti teater. Zakaj zap-sti? Ali ni plačal vstopnine? Da. Plačal-je pošteno, toda zakaj se smeje, ko bi se sm-jel jokati? On ima pravico, da se smeje, zakaj-je plačal? Nič ni pomagalo. Ogarja so v- na cesto.

Ta pa ne bodi len je zatožil gledališče \$5,000 odškodnine, ker je bil oropan zabav-Lastnik gledališča je pobijal tožbo, češ, da-žitožitelj motil gledalce s smehom in ušali la-nika, kajti smeh je slaba reklama za dobro te-gedijo. Pa ni nič pomagalo. Porota je gledal-ja, da ima vsak pravico do smeha v gledali-ju in Ogarjeva pravičja je bila vredna vsaj tri-dolarjev.

Vesti iz Jugoslavije

IMATE KAK GROB, DA GA JE TREBA POPRAVITI?

(Izvirno.)

Ljubljana, koncem oktobra. Smo pred 1. novembrom, pred evropskim spominjskim dnem. Na ta dan hite ljudje na pokopališča, da z molitvijo, svetjem in lučmi počastijo spomin na mrtve svoje, prijatelje. Pred tem dnem hodijo na pokopališča ljudje, da popravijo in olepšajo grobove ali pa pošiljajo tja delavce, da prirede grobove mesto njih samih.

Lep popoldan je bil, pa sem stopil na sprehod po Dunajski cesti ter stopil tudi na pokopališče sv. Krištofa, na staro ljubljansko pokopališče. Stopiš skozi vhod pa se ti odpre cel drevored cipres ob grobovih in med cipresami steza. Takoj ob stezi sedi onemogel starček na kamenitem okviru nekakega groba, na križ je priložilo lapato in motiko, prižgal je pipo in kadi ter čaka... čaka, da pride kdo, kaka milostna gospa ali kak gospod, da mu naroči popraviti ta ali oni grob. Sedi in čaka. Bržkone vsako leto pred 1. novembrom hodi semkaj z lapato in motiko ter čaka naročil. Ni težko delo, populiti travo, krog groba, zrahljati zemljo, posuti peska krog groba in namestiti svetilko, ki jo bodo na Vse svetnike prižgali. To delo se lahko opravlja, dasi je star in bo morda drugo leto že sam ležal v grobu in ne bo nikogar, da bi mu zrahljal zemljo in populil plevel groba. A dokler živi, je treba živeti.

Stopam mimo njega, pogleda me, potegne iz pipe in ne reče nič. Skoro drema se mu, ljudi ni na njem dela.

Grem naprej. Nad mano v zraku brni vojaško letalo, prav nad pokopališčem kroži, se zakrene ter leti proti zaloškemu hribom. Manevre ima vojaška nekje v polnograjskih hribih, pa sodelujejo tudi letalci. Motor brni, brni. Vsak otrok bi gledal v zrak za letalom.

Le dvoje otrok menda ne utege gledati za letalom. Od nekod preko grobov priletita predme na stezo, kar iznenada, kot bi se silno mudilo. Stopita predme in vprašata:

"Imate kak grob za popraviti?"

Nikogar nimam tu na pokopališču. To je — kako bi dejal — prav. A tadvaj otroka bi želela, da bi imel nekoga, mislita, da imam nekoga, ki trohni v tej ljubljanski zemlji in ki bi mu morda lahko popravila grob ter tako zaslužila nekaj dinarjev. Reče sta. Letalo brni v zrak, pa se ne ozreva vanj. Vsak sredi otrok bi se ozrl. Ne, tadvaj nista srečna. Pritekla sta, kot bi se jima silno mudilo. Saj se ne mada mudi živeti. In jaz nimam groba, da bi ga jima zauloval v popravilo.

Stopita pred menoj in ponovita oba hkrati vprašanje: "Imate kak grob za popraviti?" "Na žalost — nimam," sem dejal. In šele potem sem se zavedel, kaj da sem prav za prav rekel. Ostal sem. A oba fantiča sta spet prav tako naglo kot sta prišla, odhitela preko grobov na naslednjo stezo, kjer je prihajal neki star gospod. Kak upokojelec bo — sem si mislil prvi hip, nato ima ženo pokopano tu.

Fantiča sta skočila predenj in mu stavila isto vprašanje kot meni. Nisem slisal, a starca sem slisal, ko je odkimal z glavno in rekel:

"Ne." Takoj pa je popravil. "Imam, imam seveda, pa kar sam popravim." Se jima je nekaj razlagal, a nisem mislil. Šel sem dalje. Starca mora biti zapuščen in osamljen, zakaj zdi se, da je našel v obeh fantičih nekako družbo. Še potem čez čas sem videl, da govorita z njima.

Hodim po pokopališču in bežim naprej. Jurčič in Ressel, Vilhar in Čop — mnogo ljudi in mnogo zgodovine leži tu pokopanih. Grobovi so več ali manj slabo urejeni. Čakajo kot čaka starci ob vhodu, da pride nekdo, ki jih da popraviti.

Pri sv. Križu na pokopališču se spominjam žrtvam judenburške upora slovenskih vojakov, ki so ostanki so prepeljali na to pokopališče. Upri so se militari-

zmu ter padli od krogelj armade, ki so ji sami pripadali. Takrat so govorili: za domovino. Nad mano v zraku kroži spet vojaško letalo. Manevre imajo učijo se za slučaj, da bo spet zadonel klic: Za domovino!

In tu ti grobovi. Le kakšni smo ljudje, da ne znamo pravilno gledati?

Šel sem s pokopališča....

"ZDRAVNIK" POLJŠAK NA DUNAJU

Ljubljana, 25. okt. 1929.

Učitelj Poljšak je dvignil lotos pomladi mnogo prahu s svojim zdravljenjem raka. Dolgo let je študiral bolezen raka ter sestavljal zdravilo proti njemu. Vse svoje privatne študije je posvetil proučevanju raka, te zle bolezni, proti kateri še ni uspešnega leka in čigar vprašanje belih glav mnogim znanstvenikom. Kar se drugim še ni posrečilo — to je uspelo Poljšaku — vsaj sam je tako zatrdel. Sestavlja je mazilo, ki v nekaj mesecih ozdravi raka popolnoma. Kakor hitro je to razglasil, so bili časopisi polni raznih poročil, obiskovali so ga tujezemski in inozemski novinarji, obiskovali so ga bolniki, ki so boleli že leta na raku ter iskali pri njem poročil, nasvetov in zdravja. Pod nadzorom zdravnikov so potem pustili Poljšaka, da je poizkusno zdravil več bolnikov v mariborski bolnici. Končal je s tem zdravljenjem brez uspeha zase in svoj "izum." V časopisih so se oglašali zdravniki proti njemu, nekateri prav naduto, češ kaj bo tak laik, dočim so drugi prepustili sodbo izkušnji.

Potem je utihnilo o Poljšaku, nihče ni več slisal zanj.

Zdaj poroča dopisni urad "Avala" z Dunaja, da se Poljšak nahaja na Dunaju, kjer zdravi ljudi, bolne za rakom. Po njegovi metodi je začel zdraviti skupno z njim tudi docent dr. Aschner. Baje je pred časom dospel na Dunaj neki Šved, ki je imel raka. Iskal je pomoči, nakar so ga opozorili na Poljšaka in njegovo metodo. Obrnil se je na docenta dr. Aschnerja, ki ga je začel zdraviti s Poljšakovim zdravilom. Šved je bil popolnoma ozdravel, rana se je čistila in misliho tkivo se zaraščalo. Poleg tega je v zdravilju še več drugih bolnikov. Kakor hitro se bo pokazal uspeh Poljšakovega zdravljenja tudi na ostalih bolnikih, bodo način zdravljenja, ki se za sedaj drži v popolni tajnosti, priobčili javnosti.

Ni prekera v domovini — če hočeš uspeti, moraš iz domovine proč. Morda bo tudi Poljšak z Dunaja postal prerok, vsaj prerok, če ne drugega.

Včeraj 24. oktobra je dospel v Ljubljano moški zbor slovaških učiteljev, ki je imel zvečer v Unioinu pevski koncert. Na kolodvoru ob prihodu popoldne so jih pozdravili zastopniki občine in pevskih društev ljubljanskih, kakor tudi številno občinstvo. Zvečer so imeli koncert, ki je siljajno uspel in je številno občinstvo navdušeno pozdravljalo pevce. Ugajale so zlasti narodne slovaške pesmi, ki jih je zbor odpel kar najbolj dovršeno.

Ponesrečeni železničar Skofič, ki se je ponesrečil na tovornem kolodvoru Zidani most ob izvrševanju svoje službe, je v celjski bolnici umrl. Franc Skofič iz Marija Grada pri Laškem je sklopil dva vagona na postaji Zidani most, med tem pa je vlak potegnil in Skofiča je zgrabilo ter ga precej poškodovalo. Bil je v bolnici takoj operiran, vendar je izgubil preveč krvi, ter je zvečer istega dne umrl.

Otok, ki so ga našli povitega v cunje v mrtvašnici radvanjskega pokopališča, je bil nasilno udušen z brisačo, ki mu jo je mati potisnila v goitanec. Tako je dognala sodna komisija, katero sta poleg sodnika tvorila tudi dva zdravnik. Tako je zdaj gotovo, da ga je brezsrčna mati umorila sama ter je policija začela zasledovati mater.

Tamburaška šola. — Jugoslovanska knjigarna je izdala na željo mnogih tamburašev prvo slovensko "Tamburaško šolo." Spisal jo je strokovnjak profesor Marko Bajuk, ki pozna in

spada med prve poznavatelje tega glasbila. Šola nudi prav vse, kar mora znati in vedeti igralec, ki hoče postati dober tamburaš. Obsega glasbeno teorijo, popis vseh tamburaških glasbil, nudi mnoge nasvetov in praktičnih navodil za sestavo tamburaških zborov itd. Učna knjiga stane 40 Din. Opozorjamo tamburaške zbornice na publikacijo, ki jim bo mnogo služila pri študiju, kakor posebej še pri izobraževanju tamburaškega naraščaja. Tudi bo ta šola gotovo oživela marsikatero tamburaško društvo.

Velik vlom v Ribnici

Ljubljana, 26. okt. 1929.

Ribničani so prebrisani, a vilmici menda še bolj. O temle najnovejšem vladu, ki se je dogodil v Ribnici, poročajo sledeče:

23. oktobra je dobil Josip Divjak, trgovec v Ribnici pismo, oddano v Ribnici istega dne, v katerem ga neznana oseba opozarja, da hodi krog njegove hiše ponoči neki neznanec, ki najbrž je misli na kak vlom ali pri Divjaku ali pa pri sosedu Pokovcu, in da naj radi tega pazi in ostaja ponoči v trgovini. Morda mu uspe, da ujame vilmica, še preden mu bo storil kaj hudega s tatvino.

Divjak je vzel pismo za nepomembno stvar, a še iste noči je bil oropan za krog 50.000 Din. Tat je na dvorišču pri oknu razširil železno mrežo v oknu ter splezal skoznjo v hišo. Bil je vsekakor bolj šibek, zakaj močna postava ne bi mogla zlezti skozi ozko odprtino. Nato je od znotraj ven odprl še vrata, da si osigura čim brzi beg v slučaju potrebe. Tat je šel še v prvo nadstropje, da se uveri, ali spijo vsi domači ljudje. Celo na vrata je potkal, kjer spi domača hčerka, ki pa je mislila, da hodi po hodniku kdo od domačih. Ko se je prepirčal, da vsi v hiši lepo mirno spe, se je vrnil v pritličje v prodajalno. Težko, da je bil sam, zakaj toliko blaga, kolikor je bilo pokradenega, ne more en sam človek prenesti, vsaj daleč ne. Izbral je boljše obleke, več bal sukna za moške obleke, mnogo finih moških srajc, svetlenih šerp, nogavice, zobnih čistil, konjak in čokolada — torej kar malo trgovino z mešanim blagom. Divjak trpi škodo za 50.000 Din.

Blago je zanašal pod Cenetov kozolec, odkoder ga je ekspediral spet daleč. Našli so namreč pod komolcem še nekaj malo blaga, pokritega z deteljo. Ostalo pa so spravili dalje v neznan smer. Vsekakor jih je bila cela družba, ali pa je bil en sam, ki pa je imel s sabo kako vozilo. Orožniki počno to, kar je njihova naloga: zasledujejo...

Ponesrečen klepar v Zagrebu

Zagreb, 26. okt. 1929.

Na tukajšnjih stavbiščih je zaposlenih zelo mnogo slovenskih zidarjev, katerih precej je iz Primorja. Primorski zidarji so sploh znani ter jih radi tega najdete po vsej državi, zaposlenih na stavbiščih. V Zagrebu je na neki stavbi delal tudi slovenski delavec Franjo Pšenčnik, star komaj 24 let. Kleparski pomočnik je bil. Prišel je v četrtek 24. t. m. malo okajen na delo ter splezal v peto nadstropje, odtod pa na streho, kjer je imel postavljati in nameščati žlebove. Bil je siguran sam sebe, pa se niti prilezal ni maral. Naenkrat začuje delavci na stavbi obupen krik v zraku, takoj za tem pa trd padec na betonska tla. Pšenčnik je bil na strehi izgubil ravnotežje ter o mahnil s strehe. Grozno razsajenega so hoteli prepeljati v bolnišnico, a je že med potoma umrl. Pretežke so bile poškodbe.

Puniša Račič se znova pritožil Beograd, 25. oktobra 1929.

Puniša Račič je bil pred meseci obsojen radi strelav v parlamentu na 60 let, ali tako nekaže. Pritožil se je na apelacijsko sodišče. To mu je znižalo kazeno na 33 let, torej skoro za polovico. Ko so mu to sporočili, se je pritožil na kasacijsko sodišče.

Morda mu zdaj še to zniža kazeno za kakih 30 let, pa da ostane ničla.

Skrivnosti iz življenja žuželk

Devliška koblica

Ob solčnih dneh se primeri z redko srečo obdarjenemu zbiratelju žuželk, da ujame na gozdnatih obronkih, ki jih prešača nizko hrastiče ali leakovje, koblico posebne vrste. V nasprotju s svojimi sorodnicami je ta lepa, zelena, preko 8 cm dolga koblica kaj počasna v svojih gibih. Zadnje noge so ji tenke, zato so ji pa srednje in sprednje tem močnejše razvite in opremljene na spodnji strani z dvema vrstama močnih trnov. Sedi v solcu in preži na druge koblice; čim se ji je kakana približala, jo zagradi in požre v kosih še pri živem telesu.

To bi ne bilo še nič čudnega. Toda zbiralca, ki mu uspe ujeti več takanih živali, bo sčasoma presenetilo, da ni med njimi nobenega samca. In dejansko: od te pravste "koblice čarodejke", kakor jih imenujemo po njihovem latinskem imenu (saga serrata), so našli doslej samo tri eksemplare, dva v Istri, tretjega, ki ga hrani dunajski vseučiliška zoološka zbirka, pa neznano kje. Žival namreč vobče ne potrebuje samcev, da bi se razmnožila, temveč se razmnožuje partenogenetako, kakor slove to z znanstvenim izrazom, to se pravi: iz jajčec, ki jih ni oplodilo moško seme, se čisto preprosto izležejo nove koblice samice. Ni znano, kako se potem vendarle včas zygodi, da se izleže tudi kakšen samec. Ta način razmnoževanja poznamo tudi pri mnogih drugih žuželkah, toda vse druge pravste, naše "čarodejke" (ta živi predvsem v južni in srednji Evropi) se razmnožuje na običajen način.

Morilka svojega moža

Že v ljudski šoli smo se seznanili z neko drugo vrsto koblice, ki se odlikuje po svojih ogromnih, kakor žepni nož zložljivih sprednjih nogah, po majhni, trikotni glavi, tenkih srednjih in zadnjih nogah in dolgem vratu. Dali so ji ime "bogomoljka", ker se drži v počivajočem stanju tako čudno, kakor da bi molila.

Toda ta žival je vse prej nego pobožna in kdor ne verjame tega, naj jo samo opazuje, kadar se približuje kakšna druga koblica, muha, metulj ali druga žuželka. Tedaj jo pobilskoma zagradi s svojimi strašnimi sprednjimi nogami in nič več ne reši uboge žrtve. Počas, premišljeno jo trže kos za kosom in jo požira. Spredek in glava žrtve še živi, ko ji je ostalo tolo še davno izgubilo v nenasitni želodec roparice. Tudi če se srečata dve bogomoljki, se spopadeta in prej ne nehata, dokler ne izgine ena v notranjosti druge. Sovražijo se bogomolke med sabo tako, da se zaženejo druga proti drugi celo tedaj, če sta nasitni. Toda to še ni vse. Celo ljubezen jim služi posredno za to, da si morejo privoščiti izdatno kosilo "na račun svojih ljubčkov." Še na vrhuncu ljubezenske orgije razgrize samica šlojčkemu samcu "vrat" in kri-la in ga začne požirati. Prizor je še groznejši nego pri pajkih v podobnih okoliščinah, ki so nam bolj znane. Tu je samica vaj toliko "usmiljena", da samca najprvo in hitro umori, česar bogomoljka ne bo nikoli napravila. Tedaj: roparica, kanibalka, sadistinja, morilka moža in svetohilinka — kdo bi si mislil, da je toliko grehov združenih v eni sami, majhni živalici?

Muhe enodnevnice

Muhe enodnevnice imenujemo vrsto vitkih žuželk z nežnimi krili, ki se pojavijo v poletnih

"Pennsylvania," največji ameriški trgovinski parnik na turbinsko-električni pogon. Zgrajen je bil v New Yorku, Va., in odnese 33.375 ton vode.

popoldnevih v velikanskih množinah ob bregovih mlak in ribnikov. Svoje ime so si prislužile upravičeno, saj res ne preživijo večera tistega dne, ko so vzletele iz vode, v kateri so prebivale svojo mladost kot ličinke. Manj znano pa je, da traja ta mladost neprimerno daljši čas nego dozorelost in celo leta. V tem stadiju grabe neznatni, rjavovo in žolto pogasti črviček po blatu na dnu stojišč ali mirno tekočih vod in šre in šre. Vmes se levi. Levi se neprestano. Toda nekega dne se to življenjska štetja in življenjska preneha, živalica spleza po stebelu kakšne vodne rastline na zrak, odvrže z veliko muko predzadnjo kožico, ki jo obdaja, in stoji pred nami kot okrilatena žuželka. Njena zunanost pa je še vedno toliko neelegantna, da se olevi še enkrat in zadnjič. Tedaj se dvigne vaa lepa, črnorjava marogasta v zrak in se pridruži tropu neštetihi svojih vrstnic, ki plešejo še nad vodo. Če natančno pogledamo, bomo opazili, da sta prav za prav dva tropa. Zgornjega tvorijo same samice, spodnjega sami samci. Samce spoznamo po velikih, dvojnih očeh, čijih polovica je namenjena samo temu, da opazuje samice, ki plešejo v zraku. Tako plešeta oblaka živalic z nenavadno enakomernostjo in složnostjo sem in tja, gor in dol. Končno se samci začenejo ločiti iz svojega oblaka in si poiščejo vsak svojo samico. Čim so se sparili je nastopilo zadnje dejanje te enodnevnice. Samci počepnejo na tla in v vodo ter pomrejo, samice letajo še nekaj časa nad vodo, v katero spuščajo svoja jajčeca in omahnejo mrtve. Še preden je solnce zašlo, je vse končano in njegovi poslednji čarki obsevajo turborno grobišče nekaterih živalskih teles, ki so v plicem popoldnevu okusila vso slast življenja in otropnila, čim so izpolnili svojo dolžnost.

(Po razpravi univ. prof. dr. Fr. Warnerja.)

Pismo iz Julijske Krajine

(Nadaljevanje s 2. strani.)

V Sv. Križu na Vipavskem so dobili novega občinskega komisarja, že znanega Grazianija, ki je upravljal doslej že dve slovenski občini. Tem povodom je imel gorški prefekt Domplieri na ljudstvo javen nagovor. Komisarju je naročil, da treba javni denar upravljal s tankovestno pasivnostjo, ker je tako bo napravil iz občinarjev zvesto stražo ob mejah domovine. Domplieri je odredil, da so odpadle iz občinskih proračunov za prihodnje leto odškodnine poštepatom, ki so bile ponekod zelo visoke. Domplieri je bil opetovano v Idriji, kjer je moral prejšnji občinski načelnik odstopiti, za komisarja je imenovan dr. Fabio. S seboj je pripeljal tudi novega občinskega tajnika.

NAZNANILO IN ZAHVALA

Žalostnim srcem naznanjamo sorodnikom, znancem in prijateljem širom Amerike tužno vest, da je preminil moj ljubljenski soproj oziroma oče

DOMINIK SADAR

Umrli je dne 24. oktobra 1929 v bolnišnici Holy Cross v Salt Lake City, Utah. Bil je voditelj član društva Sv. Jozefa št. 86 J. S. K. J. Pogreb se je vršil dne 26. oktobra, t. j. ob veliki udeležbi rojakov, prijateljev in znancev. Društvo "Svi Slovenci" H. B. Z. se je udeležilo pogreba v polnem številu in z zastavo, ter društvo št. 86 J. S. K. J. katekumena član je bil, mu je polnilo krasni venec v sodni bratki posrjav. Pokojnik zapušta tukaj mamo, žalujčo soprogo in sina Alojzija. Pokojni je bil doma iz vasi Gledbo št. 4, fara Krka, v Ameriki je bil 27 let in član omenjenega društva 21 let in voditelj narodnih listov Prosveta. Zapušta več drugih sorodnikov tu v Ameriki namreč v Frontenac, Kana. in sestro v Enon, N. Y. Da je bil resnično priljubljen med občinstvom se je pokazalo ob njegovem pogrebu, shaba se je velika množica ljudi pred njegovim domom v ljubljenskem vremenu tisti dan. Položili smo ga na pokopališče v Midvale, Utah, po civilnem obredu. Na tem mestu se ščim zahvaliti za vso prijaznost in pomoč za časa njegove bolezn, kakor tudi za tolažbo ob časi smrti pokojnika, še posebno družinim soprogi, prijateljem, sorodnikom in znancem, ki ste mi bili v pomoč in me tolažili v urah žalosti. Še hvala vsem, za krasne darovane vence in cvetlice, ki ste jih položili na krsto pokojnika. Lepa hvala članom društva "Svi Slovenci" H. B. Z. za tako veliko udeležbo pri pogrebu, kakor tudi vsem članom dr. Sv. Jozefa, št. 86 J. S. K. J., ki ste ga sprejeli k zadnjemu počitku na mirovdvor. Enako lepa hvala tudi vsem drugim za udeležbo pri pogrebu, za vence in za vse kar ste mi dobrega storili ob časi smrti mojega ljubega soproga in vsem, ki ste se udeležili pogreba. Tebi, dragi soprogi in oči ter član, šelima, počivaj v miru in lahka naj Ti bodo gruda nove domovine. Ostaneš nam neposvajen in naš spomin na Te hode zavedno živeti v naših srcih. Žalujči ostali: Mary Sadar, soproga; Louis Sadar, sin. Peter Blatnik, taj društva št. 86 J. S. K. J. Midvale, Utah.

NAZNANILO IN ZAHVALA

Z tužnim srcem naznanjamo prijateljem in znancem širom Amerike žalostno vest, da smo izgubili našega dragega nam brata

MILAN SOTOŠEKA

Umrli je dne 10. oktobra 1929 in pogreb se je vršil dne 12. okt. t. j. na tukajšnje pokopališče na Springdale, Pa. Njegov je bil 27. marca 1909 v Crnomlju, Slovenija, Jugoslavija. V Ameriki je bil 9 let. Najlepša hvala mr. in mrs. Tony Klemenčič za vse skrb, ki sta jo dala, da so uredili čim lepši pogreb, kakor tudi za darovane vence in cvetlice, ter za tolažbo v uri žalosti. Isto tako lepa hvala mr. in mrs. John Artač, za iskane nam dobroto in za darovane cvetlice. Lepa hvala vsem ki so prispevali za krasni venec in nabrali skupaj ob Slovencev, kod v sodni posrjav našemu dragemu bratu. Lepa hvala mladencem, ki so ga sprejeli k zadnjemu počitku. Naša najlepša hvala vsem prijateljem in znancem iz Chewicka in Springdale, ki so se udeležili pogreba in vsem, ki so dali svojo avtomobile na razpolago pri pogrebu in bresplacno. Še enkrat najlepša hvala vsem skupaj. Tebi, dragi brat pa šelima, počivaj v miru in lahka naj Ti hode ameriška zemlja. Žalujči ostali: Dragica in Lucas Stopleh, sestra in svak v Springdale, Pa.

Domov, v Oriek pri Sežani se je te dni nenadoma vrnil Josip Briček iz Argentine.

Imel je srečo, v letarji je zadel 200.000 lir, ki jih bo sedaj lahko porabil doma na ureditev svojega posestva.

Is Idrije in okolice je odšlo zopet 22 fantov s trebuchom za krupom v širni svet. Pripravlja se na odhod nova skupina. V Idriji se je mudil prefekt Domplieri, ki je spregel tudi zastopnike delavstva in upokojencev. Prefekt je dal občinskemu komisarju 500 lir, da jih porazdeli med mestne ubošce.

Grobost na svoj račun: — General vojak: "No, kako ti tekne tvoj komis?" — Vojak: "Bo že, a včasih je tako trd, da gobec trga." — General: Tu se ne govori o gobcu." — Vojak: "Oprostite, gospod general, naj nisem mislil Vašega."

BOŽIČ V STARI DOMOVINI

Vi ne morete napraviti večjega veselja onim v starom kraju, ki so Vam ljubi in dragi, kakor če preživite božične praznike v njihovem krogu. Pridrušite se

VELIKEMU IZLETU V JUGOSLAVIJO

NA ENEM IZMED SLEDENIH IZVRSTNIH PARNIKOV

MAURETANIA (na Cherbourg) V SREDO 27. NOVEMBRA

pod osebnim spremstvom g. JOHN KAMPOTICA.

Naši izkušeni spremljevalci Vam bodo olajšali vse potne težave, ter skrbeli za Vašo udobnost in zadovoljnost na poti od New Yorka do Valgega cilja. Rezervirajte si takoj prostor pri svojem lokalnem zastopniku, ali pa pri

CUNARD LINE 346 N. Michigan Ave., Chicago, Ill.

Naši izkušeni spremljevalci Vam bodo olajšali vse potne težave, ter skrbeli za Vašo udobnost in zadovoljnost na poti od New Yorka do Valgega cilja. Rezervirajte si takoj prostor pri svojem lokalnem zastopniku, ali pa pri

Roman v šestih delih s epilogom.

F. M. Dostojevski:

ZLOČIN IN KAZEN

Poslovanil Vladimir Levstik.

"Ali naj pridem v sobo, ali naj odidem?" je vprašal nezaupno.

"Ves dan sem sedela pri Zofiji Semenovni; čakali sva te obe. Mislili sva, da gotovo prideš tja."

Razkolnikov je stopil v sobo in se iznemogo sedel na stol.

"Nekako slab sem, Dunja; zelo truden sem že. In vendar bi se imel rad vsaj v tem trenutku popolnoma v oblasi."

Nezaupno jo je pomeril z očmi.

"Kod pa si hodil vso noč?"

"Ne pomnim natanko; vidis sestra, hotel sem končati enkrat za vselej in mnogokrat sem zašel k Nevi; to vem. Hotel sem se tam končati, toda — nisem se mogel odločiti ...", je zašepetal Razkolnikov in zopet nezaupno pogledal Dunjo.

"Hvala Bogu! Jaz in Zofija Semenovna pa sva se ravno tega najbolj bali! Torej še veruješ v življenje; hvala Bogu, hvala Bogu!"

Razkolnikov se je brzdilo nasmešnil.

"Nisem veroval, a pravkar sem bil pri materi; objela sva se in plakala. Prosil sem jo, naj moli zame. Sam Bog ve, kako se to godi, Dunja; meni vse to ni jasno ..."

"Pri materi si bil? Ali si ji povedal?" je vzkliknila Dunja z grozo. "Ali si je mogel povedati?"

"Ne, nisem ji povedal — z besedami; toda razumela je mnogokaj. Slišala je, kako se ti je ponosil; prebrčal sem, da ve že polovico. Morebiti ni bilo prav od mene, da sem šel k nji. Saj niti ne vem, čemu sem šel. Podel človek sem, Dunja!"

"Podel človek, a vendar pripravljen, da vzameš trpljenje nase! Kaj ne, da pojdeš?"

"Pojdem. Takoj. Da ubežim tej sramoti, Dunja, sem se hotel utopiti, toda ko sem stal že nad vodo, sem si mislil: ako sem se smatral do tega trenutka za močnega, se tudi sramote ne prestrašim," je odgovoril Razkolnikov. "To je ponos, Dunja."

"Ponos je, Rodja."

Kakor ogenj se je zasvetilo v njegovih kalnih očeh; vesel je bil, da je vsaj še ponosen.

"Ali ne misliš, sestra, da sem se zbal samo vode?" je vprašal nato in ji z neprijetnim usmevom pogledal v obraz.

"Oh, Rodja, nehaj!" je brzdilo vzkliknila Dunja.

Par minut sta molčala. Zamišljen je sedel Razkolnikov na svojem mestu in gledal v tla, Dunja pa je stala ob drugem koncu mize in ga opazovala. In zdajci je vstal:

"Pozno je že; čas je! Takoj se pojdem naznanit. In vendar ne vem, čemu storim ta korak."

Velike solze so ji tekale po obrazu.

"Plakaš, sestra; ali pa mi moreš podati roko?"

"Ali si dvomil o tem?"

Dunja ga je krepko objela.

"Ali s tem, da se radovalno podaš v trpljenje, ni oprana še polovica tvoje zločina!" je vzkliknila, stiskaje ga v objemu in poljubljaje ga.

"Zločina! Kakšnega zločina?" je vzkliknil Razkolnikov v hipni besnosti. "To, da sem ubil grušo, škodljivo už, staro oderuhinjo, kakršno ubiti je vredno več nego odpustanje za petdeset grehov, pijavko, ki je izsesavala sramotom kri — ali je to zločin? Na ta zločin ne mislim in tudi oprati ga ne nameravam. Le čemu mi blebečejo z vseh strani, hudodelstvo, hudodelstvo! Edino, kar vidim, je moja nerodnost in malodušnost, ki sem jo spoznal že zdaj, ko sem se že namenil, da vzamem nase to nepotrebno sramoto. Pojdem, toda le zavoljo svoje lastne nizkosti in ničevosti in morda tudi zaradi ugodnosti, kakor mi je nasvetoval ... ta ... Porfirij ..."

"Brat, brat, kaj govoriš! Saj si vendar kri prelil!" je obupno zaklicala Dunja.

"Ki jo prelijeva vsi," je povzel skoro beano, "ki, ki se prelijeva in se je vsakdar prelivala na svetu kakor slap, ki jo razliva kakor klanjanje in ki vodi do venčanja na Kapitoliju in do imena 'dobrotnik človeštva'. Le nekoliko poborneje se ozri in pogledaj! Tudi jaz sem želel ljudem dobrega in sto in tisoč dobrih del bi bil storil v nadomestilo za to edino neumnost, ki pa niti ni neumnost, marveč nespretnost, kajti vsa ta misel nikakor ni bila tako neumna, kakor je videti zdaj, ko se je ponesrečila ..."

Vse ponesrečene stvari se zdijo neumne! S to neumnostjo sem se hotel samo povzpeti v neodvisen položaj, storiti prvi korak in si preakrbiti potrebne sredstve, potem pa bi se bilo vse popravilo in zagladilo z neizmerno večjo koristjo ... Toda prenesel nisem niti prvega koraka, zato ker sem — podlež! To je pravi vzrok vsega! Vseeno pa ne gledam z vašimi očmi; ako bi se mi bilo posrečilo, bi me vendarli, tako pa moram v verige!"

"To ni prav, to nikakor ni prav! Kaj govoriš, brat, pomisli!"

"Ah! Oblika ni prava, kaj ne, zato ker ni lepa in estetična! Jaz pa res ne razumem, zakaj bi bilo lepše in poštenje, ako na primer pri pravilnem obleganju mečejo bombe med ljudi! Strah za estetik je prvi korak do slabotnosti. Nikdar, nikdar nisem videl tega tako jasno kakor zdaj in moj zločin mi je neumevnejši nego kadarkoli poprej! Nikoli nisem bil močnejši in bolj trdno prepričan nego danes; nikoli!"

Rdečica mu je udarila v blede in izmučeni obraz. Ko pa je izustil svoj poslednji vzklik, je nenadoma srečal Dunjine oči; in v teh očeh je bilo toliko bolesti, da se je nehote zavedel. Cutil je, da je vendarle onesrečil ti dvo ubogi ženski. Kriv je bil v zvezi vsemu! ...

"Dunja moja mila! Ako sem kriv, odpusti mi — dasi mi ni mogoče odpustiti, če sem v resnici kriv! Čas je, mudi se mi. Ne hodi za menoj, prosim te; še neko pot imam ..."

Toda vrni se takoj domov in sedi k materi. Rotim te za to! Moja zadnja prošnja je to, največja prošnja, ki jo imam do tebe. Ne zapusti je ves ta čas; pustil sem jo v nemir, ki ga morda ne bo prenesla; umrla bo ali pa zblaznela. Bodi pri nji! Razumihlin vama bo v zalobno; prošil sem ga ... Ne plakaj za menoj; izkušal bom biti pošten in močat do konca svojega življenja, dasi sem morilec. Morda boš še kdaj slišala moje ime. Ne bom vaju oarmotil; videla boš, ko ti dokažem ... A do svidenja," je dodal, je zapazil zopet nekaj čuden izraz v Dunjinih očeh, ob njegovih poslednjih besedah in objubah. "Zakaj tako jočeš? Ne jokaj, ne jokaj; saj se ne ločiva za vselej! — Ah, res! Čakaj, nekaj sem pozabil! ..."

Stopil je k mizi, vzel debelo in zaprašeno knjigo, razgrnil jo in polaskal med listi majhen portret, akvarel na slonokoščeni ploščici. Bila je slika gospodinjine hčere; bilve njegove neveste, ki je umrla za vročico, čiste čudne deklice, ki je hotela iti v samostan. Nekaj časa je gledal ta izraziti in bolehn obrazek, poljubil sliko in jo izročil Dunji.

"Mnogokaj sem govoril z njo; z njo edino sem se pogovarjal tudi o tem," je izpregovoril zamišljeno. "Njenemu arcu sem zaupal mnogo tega, kar se je pozneje tako grdo izpremenilo. Ne boj se," se je obrnil k Dunji, "ni se strinjala z menoj, kakor se tudi ti ne strinjaš, in vesel sem, da je ni več med živimi. Poglavito je to, da pojde zdaj vse po novem in se prelomi na dvoje," je vzkliknil nenkrat, vračaje se zopet k svoji bolesti, "vse, vse! Ali pa sem pripravljen? Ali je to moja lastna volja?"

(Dolge prihodnjak.)

Tako je odtrgal belim izkoriščavcem delavce in njih industrija je imela zaradi te neudeležbe — non participation — veliko škodo. — Tu smo pri pristno Gandhijevi metodi: ne udeležuj se tega, kar smatraš za slabo, ali zlo! Četudi boš zaradi tega trpel, bo zmaga tvoja, če si v trpljenju silnejši.

Že takrat se je pri njem pojavila misel, da je trpljenje edini pravi vir zvišanja človeškega življenja. Človek žele tedaj pokaže svojo vrednost, če sme prostovoljno vzeti nase trpljenje in ga hrabro prenaša.

Toda glej! Ko so bili industriji v nevarnosti, je prekinil svoj odpor in jim takoj pomagal. — Tako je med burško vojno organiziral sanitetne čete in ko je izbruhnila l. 1904 v Johannesburgu kuga, je pripravil bolnico. Kolikokrat je bil v smrtni nevarnosti! Angleška vlada je bila pripriljena, ga ponovno odlikovati. Vsa njegova poštovna valna dejanja pa je niso zadržale, da ga ne bi bila obsedila večkrat na jeto in celo v priislno delavnico! Kolikokrat ga je pretepla razjarjena množica — enkrat skoraj do smrti.

Ta junaška in svojevrstna borba je dosegla vrh l. 1906. Na ogromnem zborovanju je zbral Gandhi v Johannesburgu vse zatirane narode in jih zaprisegel k vestobli. Organiziral je demonstrativen pohod indijcev po vsem Transvaalu in povzročil velikanške industrijske stavke.

Borba je trajala celih 20 let. Boj najvišjih duševnih sil proti mehanicni, brutalni sili, organizirani po "visoki" evropski politiki — Duh pa je je zmagal nad pestjo! Bil je to visok in prekrasen znak vstajenja novega časa!

Leta 1914. je izšel kraljevski ukaz, ki odpravlja sramotni davke in dovoljuje indijcem vseljevanje in pristo selitev. Gandhi je izpolnil zastavljeno si visoko nalogo in se je vrnil čez 21 let kot zmagovalen priznan in preizkušen voditelj v domovino. Bil je 45 let star. Z vestnostjo, ki mu je sploh lastna, je zdaj pročeval neznane mu indijske politične razmere. Od pričetka 20. stol. obstojita v Indiji dve struji: smernejša, ki želi reforme v sporazumu z Anglijo, radikalna, ki hoče izgnati sploh vse Evropece.

Takrat pa izbruhne svetovna vojna. Anglija je navezana na pomoč kolonij. Svečano obeta Indiji popolno prostost. — Indija ji veruje, postavi akoraj 1 milijon mož na bojišče, pripeva z ogromnimi materijalnimi dajatvami in čaka mirno na izpolnitev svečane obljube. Svetovna vojna je okrepila v veliki meri samozavest kolonialnih narodov in seveda tudi indijcev.

A mir je prinesel le razočaranje. Na glasnejšo zahtevo Indije je odgovorila angleška vlada s proglasitvijo obsebnega stanja. Indija se je čutila brezmejno razočarana in prevarjeno. Napovedovala se je krvava revolucija. Usodne odločitve so poklicale Gandhija na krmljo!

Dasi je tudi njemu visoko političen cilj narodna svoboda in enakopravnost (angleško: home rule, indijako: swaraj), vendar ni razmotrival, ali bi revolucija vodila k uspehu ali ne. Brez vsakega kolebanja je postavil nad najvišji politični cilj narodne svobode — etični imperativ: ne ubijaj! Krvolitja pod nobenim pogojem ne sme biti!

Leta 1920. je pisal: "Če se Indija odloči za meč, potem napoč zame ura teške preizkušnje. Upam, da jo zmagovito prestanem. Moja religija ne pozna nobenih pokrajinskih mej. Ako je v meni vera živa, potem bo zmazala tudi nad ljubeznijo domovine."

Kakšna je neki ta vera, ki mu je vedno v življenju odločujoča moč, ki mu je skrivnostni plamen življenja? Gandhi je globoko spojen z religijo svojega naroda, zares veren človek, vendar nikdar na stroške svojega razuma! Prostodušno in ostro je že žigosal napake, ki so se utihotapile v hindulsko vero, dasi ima do nje globoko ljubezen. Njegova religiozna duševnost je res širokoprstna, svobodna in iskrena, podrejena edinole glasu vesti.

Socialno se je bil opredelil sam, ko je dejal, da ni revolucionar, temveč reformator. Želi pristen narodno-indijski razvoj, izključujoč evropsko ali ameriško civilizacijo in njene kapitalistične temelje. Pravi: "In-

dijaki Rockefeller ne bo nič bolj-ši od ameriškega." Črna doba — doba teme se mu zdi naša moderna civilizacija, ki je Evropo zasleplila in jo zasužnjila denarju.

Enako kot Rabindranat Tagore bi tudi on hotel obvarovati svojo Indijo pred kapitalizmom, zavrti tok in razvoj časa, da, celo potisniti ga nazaj! Sociolog in politik se je umaknil moralistu. Gandhi zahteva bojkot strojev, vrnitev k primitivnemu patriarlnemu gospodarstvu z zopetno upeljavo kolovrata v vsako domaćijo.

Gandhija najdemo vedno obstranil potlačenih. Vztrajno skuša zboljšati nizki položaj žensstva in z vsjo dano mu energijo in gorečnostjo se poteguje za najbednejše, najbolj zatirane in zatirane — za parije. Na tem polju ga moramo imenovati direktno revolucionarja. Sam je storil nezaslišano dejanje, ko je kot pripadnik visoke kaste adoptiral hčer nekega parije.

Najvišji Gandhijev cilj mu je, svobodni človek — svobodni narod, ker samo ta ima možnost, da se razvija kvišku in izpopolnjuje svojo življenjsko misel! Zaupa svojemu narodu, njegovim duševnim silam, da bodo zmazale nad materialnimi silami. Sam pravi na nekem mestu: "Moč ne sloni na telesnih zmoglostih, temveč predvsem na neomahljivi, neupogljivi volji!"

"Non violence" pomeni pač trpljenje, zavestno trpljenje, toda trpljenje je temeljni pogoj življenja. Nihče se ni še povzdignil, kdor ni šel akoraj odločujoč ogenj trpljenja! "Non violence" je zakon naše človeške vrste, kot je "violence" zakon "bestije".

Ce bi se Indija vdala zakonu sile — bi jo bil moral zapustiti. "Moje domoljubje je podrejeno moji religiji." Njegova religija pa zahteva duševni boj!

Zavedamo se, koliko velikih duševnih moči zahteva Gandhijeva "non violence"! Z vsjo dušo želi zmago in svobodo svojemu narodu, kljub temu pa vidi vedno brata celo v tlačitelju. Rajši trpi sam, rajši se sam žrtvuje, nego da bi storil drugemu nasilje. Nikar ne mislimo, da je to priislno žrtvovanje plahe, strahopetne duše; ne, to je prostovoljno junaštvo, ki premaguje živalske strasti, zavedajoč se, da je duševna borba višja, silnejša, edina, ki je še dostojna dašenega človeka in da je tudi sovražnik tvoj brat! Tuj svet, tuje mišljenje in čutenje našemu civiliziranemu svetu, a vendar tako zelo krščansko!

Kako je Gandhi oživil svoj visoke etične ideje v življenju? Življenje je edina pravilna preizkušnja! Lepih besed in programov imamo več kot dovolj, toda beseda mora postati meso!

Za kratek čas
Inserat. — Mnogoštevilni veteroglavci družinski očeh milih darov.

Nežna primera. — "Ko bi li vi tako debel, kakor ste danes; največji valjar bi bil pelj proti vam."

Mož (s hudobno ženo): "Kaj malopriden človek moram biti, če je moja stara boljja lovica."

NAZNANILO

Rojaki, tudi letos razpoložili na vse kraje domače suhe base, šunke, plečeta, želandanke po 38c funt, poštnine sto. Se vam priporočam za la naročila.

FRED JAZBEC

1561 E. 49 Street, Cleveland.

Slab občutek, nervoznost

Miss Anna L. Hogg, Koro. K. je doživela uspeh s Nuga-Tone. Ona pravi: "Bila sem slaba, izčrpana in nervozna. Nisem bila za nobeno delo — toda Nuga-Tone mi je pomagal ved kot val zdravila. Nuga-Tone je to eno dobro zdravilo." Tudi sli oseb se je ravno tako izrazila.

Nuga-Tone vas mora zadovoljiti, če se želite poravnati. Poizkusite ga ako imate slabo, izčrpano in nervozno. Nuga-Tone je zdravilo, ki vam daje moč, da se lahko spopadate s svojimi težavami. Nuga-Tone vam daje čisto čisto, moč in krepkost telesu in drugim organom. Lekarnarji prodajajo Nuga-Tone. Kupite ga danes.

Ne pustite, da bise vas kašelj lotil!
Kakršnikoli kašelj vam razburi grlo in vas neprestano nadleguje. — Znanja vam odpre, da ste dovratni za bolj zdravno kašelj. Če pravite kašelj z gorila, Sever's Cough Balsam. P. miris je čist, upodobi, prijetno domače zdravilo je 30 let v lekarnah 25 in 50 centov. W. F. SEVERA CO. Cedar Rapids, Iowa.

SEVERA'S COUGH BALSAM

Naravnost iz tovarne! Italijanske harmonike

Najboljše na trgu

Velika lahka različna vrstnih harmonik. Kakršnikoli vrste vam jih naredimo na vašo željo — iz najboljših blaga. Zgodovinsko znamenito. Mi popravljamo in vzdržujemo vsakemu rabljeno instrumente. Upravičite se na naš esik.

ITALIAN ACCORDEON MFG. CO.

323 Polk Street, Dept. 22

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJENA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, kole-darje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerne, unijsko delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA UST MENA POJASNILA

Inš. Janke Kukovec: Mahatma Gandhi

Današnja doba nima moša javnega življenja, čigar besede bi se vedno tako popolnoma ujemale z dejanjem in čigar dejanja bi bila vedno le prenos najvišjih etičnih idej v življenje, kakor opažamo to pri slavnem Indijcu Mahatmi Gandhiju. Ni ga moša, ki bi se bil tako nesebično spojil z dušo svojega naroda, predvsem pa z dušo najbednejših, in ki bi bil radevoljno kakor Mesija vzel nase težki križ voditelja zatirane naroda, kakor ga je vzel Gandhi.

Kdo je Gandhi? R. Rolland opisuje njegovo zunanjost takole: Mirne temne oči. Vitka postava, mrslav obraz, štrleča ušesa. No, si belo čepico, odeva se v belo haljo in hodi bos. Živi od riza in sadja. Pije le vodo in spi na gollem podu. Spi sploh zelo malo in dela brez odmora. Pri prvem srečanju te preseneti najprej izraz neskončne potrpežljivosti in ljubezni. Smeje se čisto nedolžno; sploh je velik prijatelj otrok. Njegova vpljdnost prišli tudi najogrnjenjšega nasprotnika k vpljdnosti. Vsa ko najmanjše popuščanje nasproti resnici mu je neznesno.

Še kratek življenjepis.

rodil se je l. 1869. v severno-zapadni Indiji. Poteka iz visokoga rodu, vendar ne spada v najvišjo, t. j. knežjo kasto. Oče in ded sta bila vodilna dravnikva, toda oba sta prišla v nemilost zaradi svoje velike prostodušnosti in značajnosti. Ti lastnosti je podeloval v največji čistosti njun veliki potomec. Značilno je nadalje, da se je štela ta rodbina k neki hinduistični sekti, ki ji je bil prvi zakon — "ahimsa" — non violence, t. j. ne uporabljal nasilja! — Tudi to si moramo dobro zapomniti, da razumemo Gandhijeve akoraj nadčloveške moči; kakor vidimo, so pri ustvaritvi takega značaja sodelovali čili rodovi visokodušnih ljudi. Tu vidimo, kaj pomeni pravilna selekcija in kaj je tradicija v rodbini!

Studiral je na vseučilišču v Londonu. Najprej se je navduševal za angleško civilizacijo, a prva kmalu ugašne ta ogenj in po triletnem bivanju se vrača l. 1891. v domovino, bolj kot kdaj poprej preverjen, da najde svojo izpolnitev in cilj le med svojim narodom.

Dve leti po vrnitvi je bil še v južni Afriki — na ozemlju Holandcev in Angličev, kamor so ga klicali odvetniški posli. Tam je živel kakih 150.000 rojakov, skoraj sami neupravnostni delavci, ki so jih beli gospodarji izmorgavali in zaničevali. Niso se

smeli niti svobodno seliti. Cel Gandhija, angleško vzgojenega gentlemana, so kot Indijca posvali in opljuvali; v hotelu in na vlaku so ga postavljali pred vrata. Vse to pa 25—26 let starega advokata ni mogli omajati. Postal je branitelj in voditelj zatiranih rojakov. Toda za razliko od drugih narodnih voditeljev se ni dolgo zadovoljeval z vlaganjem peticij, s časniško kampanjo, a kongres. V njem se je začel velik duhovni preobrat. Zapri je dobro iščo odvetniško pisarno, a lekal gospodsko sukno ter se ogrnil v haljo bednih in hodil bos. Ta obleka mu je ostala za vse življenje. Gandhi pa seveda ne igra bednega, temveč je res prav tako beden kot je bil Francišek Asiški, s katerim ima toliko skupnega. Saj je ena njegovih glavnih zahtev, da človek ne imej nič več, kot je neobhodno potrebno za najpreprostejše življenje.

V tem času opažamo pri tem Indijcu, da je vplival nanj Lev Tolstoj, s katerim je bil tudi v pismenih stikih. Vendar ga je Tolstoj samo potrdil v lastnem prepričanju, ki se je rodilo v indijanskem svetu! Žrtvoval je lastni denar, ves svoj zaslužek in zbral toliko sredstev, da je kupil obsešno posest. Na njem je zbral veliko število svojih rojakov, da obdelujejo zemljo in se tako — četudi zelo revno — preživljajo.